

K problému konstrukce soudního procesu.

Karel Gerlich.

Široká formulace pojmu právního řízení, která poskytla normativní teorii znamenitý podklad badání zejména v oboru disciplin procesních, byla v otázce konstrukce civilního a trestního řízení soudního podrobena rozboru prof. H o r o u. Ve své kritice mé monografie o skutkovém zjištění a právním posouzení v řízení soudním¹ souhlasí Hora celkem s výsledky, k nimž jsem dospěl, a uznává, že naznačenou cestou lze dospěti k správné odpovědi na otázku, jde-li o právní posouzení či o skutkové zjištění.² Proti nauce o soudním procesu jako ději normotvorném však uvádí některé námitky. Jejich probrání osvětlí jistě daný problém a přinese zisk pro poznání procesního práva, zejména, když námitky ty byly vzneseny se strany tak vážené a jsou veskrze vedeny snahou proniknouti k jádru věci.

Především jde o pojem normy. Při vymezení tohoto pojmu se chceme úmyslně vyhnouti jakékoliv definici, majíce dobře na mysli paremii: *omnis definitio periculosa*, která právě v tomto případě je přiléhavá, neboť žádnou definicí nemůžeme vystihnouti přesně tento pojem, blížící se samé hranici lidského poznání. Můžeme normu jen označiti za pravidlo, které stanoví povinnosti určitých subjektů.

Ptáme-li se po existenci a vzniku normy, tu musíme přesně rozlišovati mezi statikou a dynamikou právního řádu, normativní teorií právem neustále zdůrazňovanými. Existenci právní normy můžeme zjistiti jedině při statickém pojetí právního řádu, zjišťující normu jako součást tohoto řádu v určitém časovém úseku. Při tom však nesmíme pohlížeti na skutečnosti vnějšího světa, které byly „příčinou“ vytvoření normy. To bychom používali metod přírodovědeckých, hledající příčinu a následek, jako to činí t. zv. právní sociologie. Zjišťující existenci normy, musíme se ptáti po její platnosti, neboť jedině tato nám svědčí o existenci normy.

¹ Gerlich: Skutkové zjištění a právní posouzení v řízení soudním. Praha-Brno 1934.

² Hora v Právniku 1936, str. 55.

Platnost normy pak můžeme odvozovati jedině z normy vyšší, po případě až z normy nejvyšší, z ohniska právního řádu, které jest dané, a jehož normativní existenci jinak zkoumati nemůžeme.

Naproti tomu v z n i k n o r m y nám může vysvětliti jedině d y n a m i k a právního řádu. Při tom však musíme přihlížeti k o r g á n ů m, které jsou nadány mocí normotvornou, již nazýváme delegací. Jedině orgán vyšší normou delegovaný může s právní relevancí tvořiti nižší normy, a to zase jenom v rámci své delegace vyšší normou vymezené. Ani zde se nesmíme ptáti po vnějších nebo vnitřních popudech, které vedly normotvorný orgán k tomu, aby normu vydal, nýbrž pátrajíce po vzniku normy jako součásti právního řádu, můžeme toliko zkoumati delegaci orgánu normotvorného. Zkoumání oněch popudů nám sice může podati velmi cenná vysvětlení vnějšího projevu orgánu, kterýžto projev má býti obsahem normy, tedy vysvětlení pro výklad toho, co vlastně norma obsahuje.³ Avšak pro normativní vznik normy jako součásti právního řádu neznamenají ony popudy normotvůrce ničeho.

Hora má za to, že pravidla, která stanoví povinnosti, tedy normy, vyvěrají nejenom ze zákonů, rozsudků a smluv, nýbrž i z činů jednostranných, kterým říkáme činy bezprávné, nebo ze skutečností jiných, které nemají se smlouvami nic společného (na příklad pohlavní styk v kritické době podle § 163 obč. zák.); i zde určitý děj prý má v zápětí (vytváří) povinnost či normu.⁴

Jak plyne z toho, co bylo předesláno, nemůžeme takto odůvodniti ani existenci ani vznik normy. Subjekt, který koná určitý úkon, může tím buďto konati povinnost normou jemu uloženou, nebo může jednati proti této povinnosti, anebo jest jeho jednání s hlediska jeho povinností zcela bezvýznamné. Normotvorbou však může jednání subjektu býti jedině tenkrát, jednala-li jako orgán normotvorný v rámci své delegace. Abychom mohli mluvit o této delegaci, musíme nalézt normu, která ji vymezuje. U smluv — ačkoliv otázka tato není dosud dostatečně objasněna — je dána delegace smluvníků k vytvoření normy příslušnými předpisy občanského zákona. Nelze však tvrdit o každém úkonu, který jako součást vnějšího světa se

³ Srovnej W e y r, „Motivy“ zákonů a „důvody“ rozhodnutí, Věd. ročenka práv. fak. III. (1924); K a l l a b, Trestní právo hmotné, Praha 1935, str. 10; S e d l á č e k, Občanské právo československé, Brno 1931, str. 25.

⁴ H o r a, na uv. místě, str. 56.

později vedle řady jiných stane součástí skutkové podstaty, na jejímž základě bude aplikací vytvořena norma, že je činností normotvornou. K vytvoření normy dojde teprve právně relevantním projevem orgánu k tomu delegovaného. Tedy v nadhozeném příkladě: aby došlo k vytvoření normy, stanovící povinnost určitého subjektu, aby jako nemanželský otec platil výživné na dítě, je po skutkové stránce třeba netoliko pohlavního styku v kritické době v § 163 obč. zák. uvedené, nýbrž také toho, aby se v určité době poté narodilo dítě. Než ani tenkrát ještě nevznikne norma, určující povinnostní vztah nemanželského otce k dítěti (uznání otcovství), nýbrž teprve buď projevem otce, že otcovství uznává (k této normotvorbě je ustanovením § 163 delegován), anebo projevem soudce, který ho rozsudkem za otce uzná.

K vysvětlení pojmu normy nutno zdůrazniti, že normativní teorie pojímá normu v docela jiném smyslu než běžná nauka i praxe. Užívání slova norma se v poslední době v písemnictví i v běžném právním styku stalo značně oblíbeným, avšak zpravidla bývá označován za normu právní předpis. Nutno proto přesně rozlišovati právní normu jako pravidlo o tom, co býti má, od právních předpisů, při jichž poznávání teprve právní normu nalezneme. Pojem právní normy je ryze formální, obsah mu dodává teprve určitý právní předpis.⁵

Podle toho také nutno posuzovati „použití“ normy v soudním procesu. Nejde tu pouze o nalezení určitého právního předpisu. Těchto musí a také vždy je nalezena celá řada. Jde však o to, aby správnou jejich interpretací byla získána norma (ovšem ve smyslu teorie normativní, t. j. výraz povinnosti), podle které má býti utvořena konkrétní norma, řešící právní situaci projednáváným sporem danou.

Všichni účastníci normotvorného procesu soudního (civilní nebo trestní pře), uznávají za platnou jedinou normu, podle které jest daný skutkový stav posouditi a spor rozhodnouti.⁶

⁵ Srovnej stať: Právní norma a právní předpis. (Gerlich, Skutkové zjištění, str. 9 a další).

⁶ Tomuto názoru, který jsem projevili v § 3 své monografie (Skutkové zjištění, str. 5 a další), vytýká Hora (na uv. místě str. 56—57), že prý je v neshodě s Weyrem, kterého jako pramen cituji. Než výtka tato spočívá na nedorozumění nebo omylu. Hora cituje ze str. 5 mého spisu toliko věty: „Weyr poukázal zejména k tomu, že v civ. procesu — stejně jako v jiných právních řízeních — jde spíše o spor vůli zúčastněných osob (každá z nich chce zvítěziti), nežli o spor názorů (intelektuální), poněvadž všichni uznávají za platnou jedinou normu, podle které jest

Všichni uznávají (nebo aspoň podle obsahu právního řádu musí uznávati) jedinou delegační normu, v jejímž rámci má být vy-
dána norma konkrétní, projednávaný spor řešící.

Avšak civilní „s p o r“ v pravém slova smyslu mezi stranami v soudních síních se odehrávající a každému praktickému soudci a advokátovi dobře známý⁷ se netočí kolem oné vyšší normy, delegující normotvorný orgán k vydání normy nižší, nýbrž hlavně kolem obsahu této nižší normy, a to jak v otázce její interpretace s hlediska různých právních předpisů, tak i v otázce její aplikace na skutkovou podstatu projednávaného případu, která právě proto bývá mezi stranami sporná. Nehledíme-li toliko k onomu vnějšimu ději, který se nám v soudní síni před očima vyvíjí v oné doslovné „rozepři“ stran, nýbrž zkoumáme-li hlouběji právě celý podklad a výsledek různého stanoviska procesních stran, tu shledáme, že strany jsou si dobře vědomy také správného obsahu normy i v otázce její interpretace a že právě proto, že uznávají její platnost, snaží se skutkový podklad projednávaného sporu „přízpůsobiti“ svému stanovisku a takové interpretaci normy, která by byla v hospodářském ohledu jim příznivá. V tom tkví kořen sporu o daný skutkový podklad právní rozepře Horou právem zdůrazňovaný. Patří jistě k nejdůležitější a nejpracnější části sporu, aby soudce zjistil, jak se vlastně celá věc měla. Než tady nejde o „urputný spor o to, podle které právní normy by měla být věc posouzena“⁸), nýbrž jde tu toliko o obsah normy, která

daný skutkový stav posouditi a spor rozhodnouti.” Hora při tom ponechává stranou úvodní větu tohoto odstavce, v němž zdůrazňuje, že Weyr „ukázal, že konstrukce civilního procesu jako boje o právo není juristicky správnou“, a zejména necituje Hora také další mou větu následující bezprostředně po části Horou citované: „Normativní teorie pojímá pojem ‚procesu‘ mnohem šířeji nežli nauka dosavadní, totiž jako děj normotvorný“. Čte-li se tedy dotyčná část v celku a bez porušení souvislosti (jež přirozeně nastalo citací jen některých vět), je zřejmé, že je tu ve shodě s pramenem uvedeno, že běžný názor spatřuje v normotvorném ději činnost v podstatě intelektuální. — Při této příležitosti musím zdůrazniti, že jsem Weyrovy spisy nepoužil jako pramen v takovém smyslu, jak má za to Hora, abych totiž používal citace určitých vět nebo slov na odůvodnění názoru mnou hájeného, nýbrž šlo mně — a také vždy jde — a v údělí myšlenky Weyrovy ve spisech, které jsem citoval, uvedené. Vždyť je na bíle dni, že nebyla to ona tradiční nauka, která by si byla vědoma, že spatřuje v normotvorném ději činnost intelektuální, nýbrž že to byl Weyr, který teprve na to upozornil a podstatu tradiční nauky vyložil. Tuto zásluhu normativní škole upřítí nelze.

⁷ Viz Hora na uv. m. str. 58.

⁸ Hora tamtéž.

má být vydána, a zejména o to, na jaký skutkový základ má být vyšší norma aplikována.

Pokud Hora v této souvislosti dodává, že často soud použije jiné právní normy na posouzení věci, než jakou měly na mysli sporné strany, má tu zase na mysli toliko právní předpis, který — jak již shora bylo zdůrazněno — dodává normě toliko obsah, není však normou samou. Posoudí tedy i v tomto případě soud věc podle stejné právní normy, jakou mají na mysli strany, totiž podle normy vymezující jeho delegaci k stanovování obsahu povinnosti, jenomže dává normě právě jiný obsah, než jaký měly strany na mysli. V tom právě tkví jeho svrchovanost jako orgánu normotvorného (t. j. tvůrce normy).

Podstatně snáze pochopitelný se nám jeví v tomto ohledu soudní proces trestní, který je rovněž dějem normotvorným.⁹⁾ Také zde může přijít v úvahu celá řada právních předpisů, z nichž má být interpretací vyvozena norma, kterou bude na tento případ aplikovati. Přijdou tu v úvahu předpisy, kvalifikující jednání obžalovaného přísněji (jako zločin), nebo mírněji (jako přečin či jako pouhý přestupek), po případě stanoví jako sankci trest těžší nebo lehčí. Norma, kterou zde bude aplikovati, je však jediná, totiž norma vyslovující povinnost obžalovaného k odpykání trestu. Jakého obsahu bude konkrétní norma soudem vyřčená, zda totiž bude vysloveno, že povinnost ta tu je, či není, a v kladném případě jaký trest obžalovaný má vytrpěti, bude zase záviseti na tom, jaký skutkový stav bude soudem zjištěn. Proto i v soudním procesu trestním je neobvykle důležitě zjištění skutkového základu a procesní strany (žalobce i obžalovaný) se všemožně přičiňují, aby byl tento skutkový základ zjištěn tak, aby byl pro jejich stanovisko příznivý, majíce dobře na paměti trestní normu, podle které má být skutkový základ posouzen.

Námítka, že průběhem soudního procesu — civilního i trestního — vedle konečné normy, k jejímuž utvoření celý proces míří, vzniká celá řada norem podružných a že se nám soudní proces s hlediska normotvorného jeví dokonce jako velko-

⁹⁾ Kallab (Učebnice trestního řízení, Brno 1930, str. 1), používá pro „proces“ českého výrazu „postup“, vycházející z překladu slovesa „procedere“, z kterého je podstatné jméno „proces“ odvozeno. Zahrnuje proto procesy civilní, trestní a správní pod společný pojem *postupu* normotvorného. Také Hora (Čsl. civ. právo procesní I, Praha 1931, str. 7), označuje proces jako *postup*.

výrobní rozmanitých konkrétních norem¹⁰), jistě nemůže ani v nejmenším porušiti myšlenkovou stavbu konstrukce soudního procesu jako děje normotvorného. Ba právě naopak jen potvrzuje správnost této konstrukce, s jejíhož stanoviska můžeme proces dobře pozorovati ve všech jeho fázích a ve všech podrobnostech. Vždyť v každém právním řízení nevzniká jen norma jediná, nýbrž zpravidla celá řada právních norem. Stačí tu poukázati jen k procesu zákonodárnému, v němž vydáním zákona dojde k vytvoření celé řady norem, ba dokonce i takových, jichž vytvoření ani sám normotvůrce nezamýšlel. V tom právě spočívá dynamičnost právního řádu, v němž vznik každé nové normy má v zápětí vznik řady jiných. Mohli bychom tu právní řád přirovnati k jemnému stroji o velkém množství ozubených koleček do sebe zapadajících, kde každý pohyb jednoho kolečka se projeví celou řadou reakcí.

Také při konstrukci soudního procesu jako právního poměru¹¹), která přihlíží k různým povinnostním vztahům (právním poměrům), jak se vyvíjejí průběhem procesu mezi jednotlivými účastníky procesu, nezůstává při jediném právním poměru. Vždyť také tato konstrukce vedle trojstranného základního právního poměru procesního — mezi soudem, žalobcem a žalovaným (obviněným) — přihlíží též k jiným (vedlejšími) právním poměrům, které vznikají z podnětu procesu.¹²)

Pozorujíc právní řád v jeho dynamickém vývoji, musíme se vždy omeziti na pozorování vzniku určité právní normy. K ostatním normám při tom přihlížíme toliko, pokud mají vliv na utváření normy, o kterou nám jde. S tohoto hlediska pak posuzujeme také řízení exekuční. Máme-li na mysli vykonávání obsahu konkrétní normy, jejíž obsah má býti v tomto řízení splněn, jeví se nám toto řízení jako pouhé řízení vykonávací. Ta konkrétní norma, o kterou běží a kterou tu jediné pozorujeme, dojde v tomto řízení svého splnění ve světě vnějším, ztrácí tím svou normativní existenci a zaniká. Tím však není nikterak řečeno, že by během tohoto řízení nemohlo dojíti právě při vykonávání této normy k vzniku celé řady norem jiných. Dlužno proto souhlasiti s Horou, že také v soudním

¹⁰ H o r a v Právniku 1936, str. 59.

¹¹ Viz H o r a, Čsl. civ. právo procesní II, § 16, K a l l a b, Učebnice trest. řízení, str. 1—2.

¹² K a l l a b, Učebnice, str. 2.

řízení exekucním se to hemží normotvorbou.¹³ Záleží tu vždy jenom na postoji, který při svém pozorování zaujmeme.

S uvedeného hlediska jsem se také dotkl exekučního řízení ve své monografii,¹⁴ takže Horova výtka, že nelze exekučního soudce snižovati na pouhý výkonný orgán,¹⁵ se zakládá na nedorozumění. Svou konstrukci exekučního řízení jsem opřel především o postupnou konkretisaci normy a uvedl jsem, že postupem procesu normotvorného vznikají normy konkrétnější, až dospějeme ke konkrétní normě nejnižšího druhu, jež označuje zcela přesně druh a rozsah konkrétní povinnosti individuálně určeného povinnostního subjektu. Další konkretisace je tu možná již nikoliv jako normotvorba, nýbrž jen jako faktický (fysický) výkon toho, co norma nařizuje, čili splněním obsahu povinnosti.¹⁶ Je zřejmé, že celá tato úvaha má na mysli jedinou normu konkrétní, totiž exekuční titul, o jehož vykonání v tomto exekučním řízení běží. Soudce exekuční, který činí opatření k tomu účelu, aby obsah povinnosti byl splněn, není žádným výkonným orgánem, neboť ani o obsah povinnosti nevykonává, nýbrž výkon ten nařizuje povinnému, po případě jiným orgánům (výkonným). Ale tato činnost soudce s hlediska vykonávané konkrétní normy není žádnou normotvorbou, neboť nedojde k vytvoření další normy v tom řetězu stále více konkretisovaných norem, jehož posledním článkem je exekuční titul.

Hlavní váha Horovy výtky spočívá v tom, že tato konstrukce exekučního řízení prý snižuje soudce na pouhý výkonný orgán. Jak zřejmo z toho, co bylo právě uvedeno, je tato otázka pro celé řešení zcela vedlejší. Nebyla také takto ani položena, ani naznačena. Nedá se seznati ani z další úvahy, která mluví o tom, že, nesplní-li povinnostní subjekt sám obsah povinnosti, stanoví sice právní řád jiným subjektům jako povinnost, aby tento obsah povinnosti vykonaly, avšak tyto subjekty jsou pouhými orgány výkonnými, které plní obsah povinnosti, netvoří však při tom žádných nových norem.¹⁷ Subjekty, které plní obsah povinnosti, tu jsou buďto výkonný orgán soudní (exekutor), anebo jiné subjekty k výkonu toho, co norma nařizuje, sjednané, nikoliv exekuční soudce.

Jiná vážná námitka je činěna konstrukci soudního procesu

¹³ Hora v Právniku 1936, str. 62.

¹⁴ Gerlich, Skutkové zjištění a právní posouzení, str. 13 a 14.

¹⁵ Hora, op. cit. str. 62.

¹⁶ Gerlich, na uv. m. str. 13.

¹⁷ Hora str. 61, Gerlich str. 14.

jako děje normotvorného v tom směru, že prý v celé řadě procesů, které se v praxi vyskytují, nejde o tvorbu normy, nýbrž o negaci normy (na př. záporné žaloby určovací, rozsudek žalobu zamítající). Jde tu prý o takové právní řízení, které směřuje k tomu, aby právní norma, která se už stala součástí právního řádu, byla zase odstraněna a nastal stav, jako by tu vůbec nikdy nebyla.¹⁸

Tu jde o otázku *derogace normy*. Norma jako výraz povinnosti neexistuje v světě vnějším tak, abychom ji mohli svými smysly poznati. I norma konkrétní — jak jsme si tento pojem blíže vymezili — je abstractum, které můžeme toliko chápati rozumově. Nemůžeme proto vůbec mluvit o jejím odstranění ve smyslu fyzickém. Norma nemůže být i odstraněna, nýbrž jenom zrušena. Toto zrušení normy se může státi jediné normou. Nastává střet norem, kterému říkáme *derogace*. Podmínkou je, aby nastal střet takových norem, které se navzájem vylučují a které jsou způsobitelné účinky *derogace* přivoditi. O tom nalezneme v právním řádě příslušná ustanovení (o *lex specialis*, o nezrušitelnosti norem určitého druhu normami jiného druhu a podobně). Pokud nastává zrušení normy *derogací* v procesu soudním, děje se tak úplně podle obdoby *derogace* v procesu zákonodárném (*lex posterior derogat priori*).

Je tedy právní normou každý výraz povinnosti, ať už stanoví povinnost pozitivní nebo negativní, ať už tedy vyslovuje, že určitý subjekt určitou povinnost má, nebo nemá. Při tom musíme zase poukázati k tomu, že každý rozsudek, nebo jiné rozhodnutí soudní, zkrátka výrok soudu, nemá logickou formu právní normy. Proto normativní teorie při svých úvahách uvádí odsuzující civilní rozsudek toliko jako typický příklad konkrétní normy („žalovaný je povinen zaplatiti žalobci X Kč do 14 dnů pod exekucí), nevylučuje však tím nikterak jiné výroky soudní. Vždyť soudní výrok velmi často není normou konkrétní, připouštěje další konkretisaci, na př. výrok určovací.¹⁹

Stejně tak je výrazem povinnosti a tedy normou rozsudek žalobu zamítající, neboť svým výrokem, zamítajícím žalobní žádost toho obsahu, aby žalovaný byl odsouzen k určité povinnosti, stanoví, že žalovaný tuto povinnost nemá. Tato norma se stává součástí právního řádu a dokud není odstraněna normou způsobitelnou jí *derogovati*, na př. rozsudkem o žalobě pro zmateč-

¹⁸ Hora, op. cit. str. 60.

¹⁹ Srovnej Gerlich, Žaloby určovací, Právník 1932.

nost nebo obnovu a pod., způsobuje, že nemůže býti ani zahájen normotvorný proces o stanovení téže povinnosti žalovaného (res iudicata).

Také z trestního rozsudku osvobozujícího obžalovaného od obžaloby nám vyplývá určitá právní norma, totiž norma, že obžalovaný není povinen odpykati žádný trest pro čin, který byl předmětem obžaloby. Osvobozující rozsudek je jen formou rozsudku zamítajícího obžalobu a výrazem normy, stanovící negaci povinnosti. I negace povinnosti jest jejím výrazem a existence normy tuto negaci vyslovující brání vzniku normy, vyslovující klad této povinnosti, pokud nenastanou podmínky derogace (obnova trestního řízení v neprospěch obžalovaného). Je proto také trestní řízení, které skončí rozsudkem osvobozujícím, soudním procesem normotvorným.

Na tomto místě můžeme upozorniti na to, že by rozsudek žalobu zamítající mohl býti považován za normu derogací, která deroguje předrozsudečné normě podle konstrukce P r o c h á z k o v y²⁰. Než ani takto by nebylo možno podepřítí správnost konstrukce normy předrozsudečné, neboť rozsudkem, tedy normou vyslovenou normotvůrcem k tomu delegovaným, bylo vysloveno, že povinnost tu není a ani nebyla, takže nemohla ani norma povinnost tu určující vzniknouti, nehledě k tomu, že nebyla vydána žádným orgánem k vydání takové normy delegovaným. Norma stanovící negaci povinnosti může zcela dobře sama o sobě v právním řádě obstáti. Máme takových norem v zákonech stanovených celou řadu. Význam takové normy spočívá právě v tom, že vyslovujíc, že subjekt povinnost nemá, brání svou existencí vydání norem — ovšem jen norem určitého druhu, které jí nemohou derogovati — o stanovení téže povinnosti ve smyslu kladném.

Když určitý děj uznáme za děj normotvorný, ať už to činíme na základě toho, jakým způsobem probíhá, ať už ho nazveme normotvorným proto, že jeho výsledkem je vytvoření normy, není naprosto žádného důvodu k tomu, abychom odpírali uznání za normotvorný takový děj, který z jakéhokoliv důvodu zůstane neukončen, takže k jeho konečnému výsledku, totiž k vytvoření normy, nedojde. Civilní a trestní proces soudní jsme nazvali dějem normotvorným proto, že k vydání normy s m ě ř u j e, nikoliv jedině proto, že se jím norma vytváří. Je proto normotvorným procesem soudním i takový proces, ve kterém k roz-

²⁰ P r o c h á z k a, Žalobní důvod, str. 82, srovnej k tomu G e r l i c h, Skutkové zjištění str. 24 a další.

sudku ani nedojde, ani dojíti nemůže. (Na př. proto, že soud věc odmítne pro nepříslušnost, že strany ponechají řízení v klidu, že trestní řízení je zastaveno a pod.). Hora,²¹ má za to, že podle teorie normativní tu prý nejde o normotvorný proces soudní, a jako důvod uvádí citát z Weyra, z něhož dovozuje, že když se tu nevytvořil rozsudek, tedy „objektivní právo zcela obdobně tomu právu, které jest výsledkem analogické činnosti normotvorné v oblasti zákonodárné,“²² nešlo o proces normotvorný. Právě srovnání procesu soudního s procesem zákonodárným, jež nám umožňuje Weyrova široká koncepcie pojmu právního řízení,²³ nám ukazuje, že všechny děje normotvorné, pokud k nim dochází v rámci právního řádu a pokud jsou řízeny orgánem, který musíme podle jeho delegace považovati za orgán normotvorný, musíme považovati za děje normotvorné bez ohledu na to, jsou-li provedeny až do konce, t. j. k vydání normy, či nikoliv. Máme přece celou řadu zákonodárných procesů, které skončí negativně nebo vůbec „uvážnou“, takže k vydání zákona nedojde (viz celou řadu osnov zákonů v zákonodárných sborech sice projednávaných, avšak neprojednaných a neusnesených), o nichž jistě nebudeme tvrditi, že nebyly procesy zákonodárnými.

Bylo by předčasné činiti již dnes konečný soud o konstrukci civilního a trestního procesu soudního jako procesu normotvorného, jak ho podává normativní teorie. Uznávám otevřeně, že konstrukce není úplně dobudována a že bude nutno ještě v mnohém ji propracovati. Proti základní thésí, označující soudní proces jako děj normotvorný, nemá Hora námitek.²⁴ Pokud pak jde o získání poznání práva procesního z ní plynoucí, který Hora postrádá,²⁵ stačí poukázati k tomu, že tradiční nauka dosud nikde neřekla, co to je rozsudek a co to je celé řízení procesní, kdežto normativní škola se o to pokusila. S jakým zdarem, to ukáže teprve další vývoj. Rozhodně však nutno jí přiznati již dnes alespoň tu zásluhu, že položila problém tak, že lze o něm juristicky disputovati, a že jasně a určitě podrobila rozboru nejzákladnější jeho pojmy.

²¹ Hora na uv. m. str. 59.

²² Tento citát, který Hora uvádí bez bližší citace, je vzat z Weyrova pojednání: K pojmu „právního řízení“ ve Věd. ročence VII., str. 43.

²³ Srovnej k tomu, co poznamenal o této koncepci Kallab v Právniku 1929, str. 232.

²⁴ Hora v Právniku 1936, str. 62.

²⁵ Hora tamtéž str. 63.